
 Statped

Newcastle University
undervisningsmaterieell for afasirammede:
Leseforståelse

Line Haaland-Johansen, afasiteamet, Statped sørøst,
Molde, 24.10. 2017
line.haaland-johansen@statped.no

Leseforståelse

- ▶ **Ettordsnivå** (høytlesing, leseforståelse)
- ▶ **Setningsnivå**: Semantisk og syntaktisk forståelse
- ▶ **Tekstnivå**: Mindre deler må integreres til en helhet – og vi ser teksten i forhold til vår viten om verden ellers

---

 Statped

Leseforståelse, tekstnivå

- ▶ **Kontekst**
- ▶ **Skjema**
- ▶ **Implisitt meningsinnhold** (inferens)
- ▶ **Viktighet** (*salience*) (personlig relevans, domenekunnskap)
- ▶ **Kunnskap** (to former: viten om verden og teksttypeerfaring)
- ▶ **Kjerne** (redundans – mer informasjon enn nødvendig, kjerne – den viktigste informasjonen)
- ▶ **Arbeidsminne**

 Statped

Oversikt over oppgavene

- ▶ 1. Ettordsnivå
- ▶ 2. Frasenivå
- ▶ 3. Setningsnivå
- ▶ 4. Avsnittsnivå

 Statped

1. Ettordsnivå

- ▶ 1.1: Kategoritilhørighet
- ▶ 1.2: Egenskaper og assosiasjoner
- ▶ 1.3: Matching – stimulusord til ord
- ▶ 1.4: «Hvilket ord skal ut?»
- ▶ 1.5: «Hvilket ord skal ut?» og kategorier
- ▶ 1.6: Sortere i kategorier

 Statped

Leseforståelse: Ettordsnivå
1.1 Kategoritilhørighet
1.1.1a Kategori: Sport

Instruksjon:
Se på listen av ord og velg ut alle som er en sport.

langrenn	søm	squash
keramikk	biljard	matlaging
bowling	strikking	allsang
lesing	TV-titting	skøytelep
roing	motorsport	rydding
selling	skrivning	tennis
data	fotball	volleyball

 Statped

Leseforståelse: Ettordsnivå
1.2 Egenskaper og assosiasjoner
1.2.2 Kategori: Transportmidler

Instruksjon:
Se på ordet som er uthevet. Det er et transportmiddel. Velg ut de to ordene som er relatert til transportmiddelet.

1. brannbil	passasjerer	nodsituasjon	sirene	sykehus
2. pram	foss	årer	innsjø	cruise
3. bil	sjåfør	pilot	billett	vei
4. helikopter	propell	hjul	tilhenger	rotor
5. ferge	inspektør	kaptein	dekk	sveve
6. sykkel	styre	pedal	propell	bensin

Statp

Leseforståelse: Ettordsnivå
1.3 Matching – stimulusord til ord
1.3.3 Kategori: Hus og hjem

Instruksjon:
Se på ordet som er uthevet. Det har noe å gjøre med ting vi har hjemme. Velg ut det rommet ordet hører til. Gi bare ett svar.

1. sjampo	stue	kjøkken
	spisestue	bad
	bod	soverom
2. sofa	garasje	bad
	tv-stue	soverom
	gjesterom	kjøkken
3. senng	bad	soverom
	spisestue	peisestue
	bod	kjeller

Statp

Leseforståelse: Ettordsnivå
1.4 «Hvilket ord skal ut?»
1.4.3 Kategori: Hus og hjem

Instruksjon:
Les de tre ordene. Hvilket ord hører ikke sammen med de andre?

1.	tallerken	skrivebord	gaffel
2.	stereo	TV	senng
3.	stol	sjakkbrett	sofa
4.	stekepanne	brød	grill
5.	kamera	film	fisk
6.	lommelykt	lampe	flamme
7.	oppvaskmaskin	eple	ovn

Statp

Leseforståelse: Ettordsnivå
1.5 «Hvilket ord skal ut?» og kategorier
1.5.2 Kategori: Transportmidler

Instruksjon:
Velg ut det ordet som ikke passer inn. Velg deretter hvilken kategori de andre ordene tilhører (alternativer nederst på siden).

1. ubåt	fly	båt
skip	kano	pram
2. bil	lastebil	varevogn
sykkel	robåt	trailer
3. sykkel	motorsykkel	bil
lastebil	ferge	fly

Kategorier

landtransport	luftransport
vanntransport	motorisert transport

Statp

Leseforståelse: Ettordsnivå
1.6 Sortere i kategorier
1.6.1 Kategori: Sport

Instruksjon:
Hvilken overskrift hører ordene til? Pek på overskriften eller skriv ordet i riktig kolonne.

Ballsport	Vintersport	Vannsport
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

stuping	svømming	badminton	seiling
roing	håndball	langrenn	slalåm
hopp	skiskyting	football	tennis

Statped

2. Frasenivå

- 2.1: Forstå overskrifter
- 2.2: Matching – ord til beskrivelse
- 2.3: Matching – beskrivelse til ord
- 2.4: Svare på spørsmål

Statped

Leseforståelse: Frasenivå
2.1 Forstå overskrifter

Instruksjon:
Les overskriften. Se på alternativene nedenfor og avgjør hva overskriften handler om.

Jakten på stortorsken

Dette handler om
a. havet
b. skogen

 Statped

Leseforståelse: Frasenivå
2.2 Matching – ord til beskrivelse
2.2.2 Kategori: Hus og hjem

Instruksjon:
Les det første ordet og avgjør hvilke av alternativene som passer til ordet. To alternativer er riktige, og to er feil.

1. kjøkkenklut   krever strøm
   vaske kopper
   brukes med oppvaskmiddel
   tørke benken

 Statped

Leseforståelse: Frasenivå
2.3 Matching – beskrivelse til ord
2.3.2 Kategori: Transportmidler

Instruksjon:
Les beskrivelsen og avgjør hvilket ord den passer til.

1. Farkost med vinger   gaffeltruck
   fly

2. Smal båt man padler   kano
   bil

 Statped

Leseforståelse: Frasenivå
2.4: Svare på spørsmål (tv-guide)

Måndag 20. juni					
	NRK1	NRK2	TV2	TVNorge	TV3
19:00	Dagsrevyen	Skattejegerne	Oppgrader!	Den syvende himmel	Ekstrem oppussing
19:30	Bor sukker forbys?	Ut i naturen	En bit av Norge	4-stjerners middag	Oprah Winfrey show
20:00	Glimt av Norge: Ambulansebåten	Par i terapi	Lufdens helter		
20:30		Svenske mordgåter		Morgan og Ola-Conny i USA	
21:00	Dagsrevyen 21		Nyhetene	Millionær søker kjæreste	Film: Lystogneren
21:30	Film: Limbo	Europa – en reise gjennom det 20. århundret	Aktuelt		

3. Setningsnivå

- ▶ 3.1: Setningsbedømmelse
- ▶ 3.2: Setningsutfylling
- ▶ 3.3: Svare på spørsmål
- ▶ 3.4: Ordne setninger

 Statped

Leseforståelse: Setningsnivå
3.1 Setningsbedømmelse (semantikk)
3.1.3 Kategori: Hus og hjem

Instruksjon:
Les setningen og avgjør om den er korrekt eller ikke.

1. Du tørker støv med såpe.
2. Et teppe kan støvsuges.
3. Du raker løvet.
4. Et strykejern lager mat.
5. En hund må lufte.
6. Du kan snakke i en telefon.

 Statped

Leseforståelse: Setningsnivå
3.2 Setningsutfylling
3.2.1 Kategori: Sport (substantiv og verb)

Instruksjon:
Les setningen. Velg ut ordet som fullfører setningen.

3. Heidi hadde vært ..... i Trondheim i tolv år.

a) undersått
b) gjest
c) beboer
d) innbygger

Statped

Jarle spiller trompet, og er med i en jazzgruppe. Gruppen møtes to ganger i uka på samfunnshuset.

Hva slags instrument spiller Jarle?
Hva slags musikkgruppe er han med i?
Hvor ofte møtes de?
Hvor møtes de?

Avsnitt med spørsmål

Instruksjon:
Les det som står skrevet. Svar så på spørsmålene.

Sara satte kaken på bordet.

Hvem satte kaken på bordet?
Hvor satte hun kaken?
Hva satte Sara på bordet?

Norges første jernbane gikk mellom Eidsvoll og Kristiania. Den åpnet i 1854. Stortinget godkjente byggingen i 1851. Strækningen var 88 kilometer lang. Allerede det første året fraktet jernbanen mer enn 100 000 personer og store mengder tømmer.

Når åpnet Norges første jernbane?
Hvilke to steder gikk den mellom?
Når godkjente Stortinget byggingen?
Hvor lang var jernbanen?
Hvor mange personer fraktet den det første året?
Hva fraktet den i tillegg?

3.3 Svare på spørsmål

Statped

Leseforståelse: Setningsnivå
3.4 Ordne setninger i rekkefølge

Instruksjon:
Les de tre setningene. Ordne så setningene i rett rekkefølge.

1. Legg skittentøyet i vaskemaskinen.
Trykk på start-knappen.
Fyll på med vaskemiddel på rett sted.

Statped

4. Avsnittsnivå

- ▶ 4.1: Velge riktig sammendrag
- ▶ 4.2: Matching – avsnitt til avsnitt
- ▶ 4.3: Svare på spørsmål
- ▶ 4.4: Spørsmål til romaner

Statped

4.1 Velge riktig sammendrag

Sykt dårlig ferie!

Et magerevirus sprer seg for tiden på et badested. Syke gjester blir bedt om å holde seg på rommene sine mens hotellet forsøker å stoppe det svært smittsomme viruset. Gjestene faller som fluer, men de nye gjestene ble ikke informert om utbruddet hverken på forhånd eller ved ankomst.

Forslag 1:
Et smittsomt virus gjør gjestene på et badested veldig syke.

Forslag 2:
Et influensavirus ødelegger ferien på et badested.

Forslag 3:
Mennesker smittet med virus blir sendt avgårde på ferie for å komme seg.

Forslag 4:
Feriegjester advares mot å dra på turen de har bestilt fordi det er brutt ut sykdom på badestedet.

Statped

4.2 Matching – avsnitt til avsnitt

Hjelp søkes

Ny livlig restaurant søker eng energisk servitor fem kvelder i uken. God humoristisk sans og venelig personlighet er helt uavhenglig. Den som får jobben tjener 100 kroner timen, men får ikke dricks. Referanser må oppgis.

Forslag 1:
En tve år gammel jente ser seg om etter en deltidsjobb med en timelønn på omtrent 100 kroner. Hun er svært glad i dyr, men ønsker ikke å jobbe med mennesker. Hennes tidligere arbeidsgivere har nektet å gi henne referanser.

Forslag 2:
En erfaren servitor ser etter ny jobb. Hun trives med å jobbe med mennesker og har god humoristisk sans. Hun ser etter en jobb på dagtid fordi hun har omsorg for barn på kveldstid.

Forslag 3:
En energisk tveåring ser seg om etter en ny kveldsjobb. Hun har god humoristisk sans og har lyst til å jobbe på et livlig etablissement. Hun trives med å jobbe med mennesker og ønsker å tjene omtrent 100 kroner timen. Hun har gode referanser fra tidligere arbeidsgivere.

Statped

4.3 Svare på spørsmål

Vinnere kjøper sykkel

Kristin og Jens kunne ikke tro det da de vant 500 000 kroner på Froland bingo forrige helg. De har lenge drømt om motorsykkel, derfor bestemte de seg for å bruke pengene på å kjøpe seg en.

- a) Hvor mye vant Kristin og Jens?
 _____
- b) Når vant de?
 _____
- c) Hvor vant de pengene?
 _____
- d) Hva bestemte de seg for å kjøpe?
 _____

▲ Statped

4.4 Spørsmål til romaner

- ▶ Avsnitt fra passende / selvvalgt bok
- ▶ Logopeden lager spørsmål som krever
  - ▶ overblikk over **innhold** (kjernen)
  - ▶ at personen leter etter **faktiske opplysninger**
  - ▶ at personen **trekker slutninger**
- ▶ Mål: forbedre lesing på avsnittsnivå, (fortsette å) utvikle egnede strategier, øke troen på egne leseferdigheter

▲ Statped

Støtte til oppgaver i leseforståelse

- ▶ Høytlesing
- ▶ Nøkkelinformasjon
- ▶ Sammendrag
- ▶ Visuell presentasjon av materialet
- ▶ Strukturelle holdepunkter

▲ Statped

Øke vanskegraden på oppgavene

- ▶ Etter at teksten er lest: gi sin mening om innholdet
- ▶ Fjern teksten før du stiller spørsmål (svare uten støtte i tekst)
- ▶ Begrense graden av høytlesing

▲ Statped

Dokumentere prestasjon, dokumentere fremgang

- ▶ Ta vare på besvarelser (andel rett/galt)
- ▶ Tidsbruk
- ▶ Hvilke typer feil i lesing?
- ▶ Hvilken type støtte i lesing?
- ▶ Brukerens egne kommentarer om egne ferdigheter
- ▶ Kartlegging med spesifikke tester (grunnforutsetninger)
- ▶ Samme (type) lesetekst før/etter (funksjonelle ferdigheter)

▲ Statped

- ▶ Forhandles av:
Statped www.statped.no
- ▶ Pris 350,- (pluss ev. ekspedisjonsgebyr)

▲ Statped